

<https://www.zman.co.il/245184/>

זמן ישראל

בג"ץ החזיר לשרת החינוך את ההחלטה בעניין גולדרייך ונתן לה בחירה מתוך אפשרות אחת

שלושת שופטי ההרכב הסכימו כי החלטתו של גלנט לפסול את המלצת ועדת פרס ישראל דינה להתבטל • אך בצד האופרטיבי התגלע פיצול בין שופט המיעוט הליברלי עמית שקבע כי החלטת הוועדה תהפוך מיידית לרשמית וגולדרייך יהפוך לזוכה הפרס, לבין שופטי הרוב השמרנים סולברג ווילנר, שהחזירו את הנושא "לשיקול דעת מחודש" - בעוד שהם מותירים לשרת החינוך אופציה אחת בלבד • פרשנות

יובל יועז 15/08/2021 13:50

מחצית **מפסק הדין של בג"ץ** מיום חמישי האחרון בעניין הענקת פרס ישראל לפרופ' עודד גולדרייך הייתה כרוניקה של הכרעה שיפוטית ידועה מראש.

בנסיבות שבהן החלטתו של שר החינוך הקודם יואב גלנט לפסול את המלצת ועדת הפרס על יסוד שיקולים שונים ובעיקר משונים הייתה נגועה באי-חוקיות כה בולטת, ושבהן אפילו היועץ המשפטי לממשלה נאלץ להביע עמדה שדינה של החלטתו של גלנט להתבטל

– השופטים לא עמדו בפני דילמה אמיתית.

אך המחצית השנייה של פסק הדין, הכוללת את ההוראות האופרטיביות, מקפלת בתוכה דרמה משפטית ואישית.

שלושה שופטים ישבו בהרכב, ובהם שני נשיאים עתידיים מיועדים של בית המשפט העליון – השופט יצחק עמית (מיועד לכהן כנשיא בין השנים 2024-2028); השופט נעם סולברג (מיועד לכהן כנשיא בשנים 2028-2032); והשופטת יעל וילנר.

לעומת עמית הליברל המתון, מנהיג סולברג – בעצימות הולכת וגוברת – את הפלג האולטרה-שמרני של בית המשפט, והשופטת וילנר נמצאת, פחות או יותר, במחנה שלו.

שופט בית המשפט העליון יצחק עמית (צילום: יונתן זינדל/פלאש90)

בעניין פסלות החלטתו של גלנט שררה בין שלושת השופטים תמימות דעים. לא כך הם פני הדברים כשהם נפנו לגבש את ההוראות האופרטיביות הנדרשות נוכח ביטול ההחלטה. כאן התברר כי השופטים נחלקו בדעותיהם.

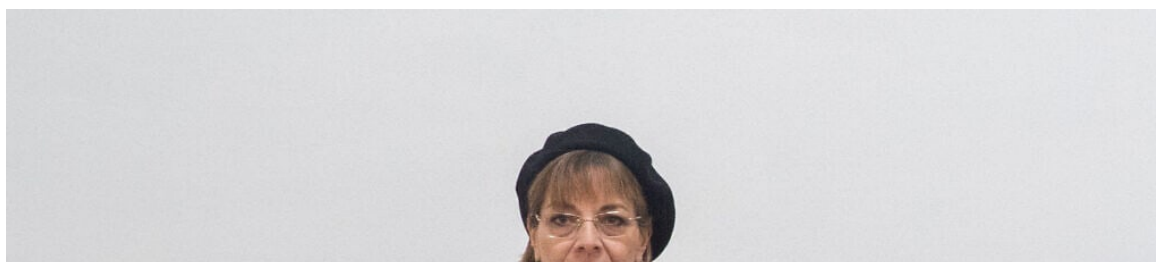
בעניין פסלות החלטתו של גלנט שררה בין שלושת
השופטים תמימות דעים. לא כך הם פני הדברים
כשהם נפנו לגבש את ההוראות האופרטיביות
הנדרשות נוכח ביטול ההחלטה. כאן התברר כי
השופטים נחלקו בדעותיהם

השופט עמית ביקש שייקבע כי החלטת ועדת הפרס להעניק לגולדרייך את פרס ישראל בתחום מדעי המחשב תהפוך למעשה להחלטה רשמית, ובוודאי נוכח הודעת שרת החינוך הנוכחית יפעת שאשא-ביטון כי היא "תכבד כל החלטה של בית המשפט".

לעומתו, קבעו השופטים סולברג ווילנר, בדעת רוב, כי אף שהחלטתו של גלנט שלא להעניק את הפרס לגולדרייך בוטלה – יש להחזיר את הנושא ל"שיקול דעת מחודש" אצל שרת החינוך, כדי שהיא תקבל מחדש את ההחלטה המנהלית הנדרשת, אם לאמץ את המלצת ועדת הפרס אם לאו.

צריך להבין את גודל האבסורד: אכן, בית המשפט נמנע כעניין של מדיניות שיפוטית מלהיכנס בנעלי הרשויות המנהליות ולקבל החלטות במקומן. זהו הכלל והגיונו בצדו. אך לכלל הזה יש יוצאים מן הכלל, ואחד הבולטים שבהם עוסק במקרים שבהם מכלול האפשרויות העומדות בפני הרשות המנהלית בעלת סמכות ההחלטה, כולל שתי אפשרויות בלבד.

בהחלטות בינאריות מעין אלה, וכאשר בית המשפט פוסל את אחת משתי האפשרויות, נותרת למעשה אפשרות אחת בלבד שאותה יכול הגורם המנהלי לבחור.

שופטת בית המשפט העליון יעל וילנר (צילום: יונתן זינדל/פלאש90)

בהחלטות בינאריות מעין אלה, וכאשר בית המשפט פוסל את אחת משתי האפשרויות, נותרת למעשה אפשרות אחת בלבד שאותה יכול הגורם המנהלי לבחור

ואכן, במקרים דומים בעבר נהג בית המשפט לוותר על התיאטרון, ולקבוע את מה שצריך לקבוע.

כך היה בפרשת ראשי הערים שהוגש נגדם כתב אישום, כאשר בית המשפט קבע כי החלטות מועצות העיר ברמת השרון, בת ים ונצרת עילית (כיום נוף הגליל) שלא להדיח את יצחק רוכברגר, שלומי לחיאני ושמעון גפסו נוכח העמדתם לדין היו החלטות בלתי סבירות באופן קיצוני.

במקום "להחזיר" את הכדור למועצות העיר, [קבע בית המשפט](#) את הקביעה היחידה האפשרית: שכהונתם של ראשי הערים הללו נפסקה ברגע שבו פסק הדין פורסם.

כך היה, בווריאציה מסוימת, גם במקרה של "[הלכת דרעי פנחסי](#)" ב-1993, שבמסגרתה חייב בית המשפט את ראש הממשלה יצחק רבין לפטר את אריה דרעי מהממשלה נוכח

העמדתו לדין בעבירת שוחד.

במקרה ההוא בית המשפט לא הצהיר בעצמו שכהונתו של דרעי הסתיימה, אלא עשה שימוש במנגנון שבו "סמכות שבשיקול דעת הופכת לסמכות שבחובה". שמגר כתב אז: "דעתי היא כי יש להצהיר שמן הדין שראש הממשלה יפעיל סמכותו לפי חוק יסוד הממשלה ויעביר את השר דרעי מכהונתו".

שופט בית המשפט העליון נעם סולברג (צילום: יונתן זינדל/פלאש90)

"להחזיר" את ההחלטה אליו כדי ש"יחליט" מתוך "מגוון" של אפשרות אחת – זה סוג של אבסורד. אם כי צריך לומר – גם זה כבר קרה בעבר. למשל, במקרה של החלטת ועדת הכנסת בשנת 2003 שלא להסיר את חסינותו של ח"כ מיכאל גורולובסקי, שהועמד לדין בפרשת ההצבעות הכפולות במליאת הכנסת.

בפני הוועדה עמדה אז החלטה בינארית – להסיר את חסינותו של גורולובסקי, או לא להסירה. בג"ץ קבע שההחלטה לא להסיר את החסינות היא בלתי חוקית, אבל **"החזיר את העניין לוועדה"** כדי שהיא תקבל את ההחלטה החוקית היחידה האפשרית.

תוצאתה של בחירה אומללה זו הייתה יצירת תקלה על תקלה: הוועדה לא שיחקה את

התפקיד שיועד לה, והחליטה **בפעם השנייה** לא להסיר את החסינות.

בחזרה לפסק הדין בעניין גולדרייך: על רקע הנסיבות, נימוקם של שני שופטי הרוב להחלטתם להחזיר את הנושא לשרת החינוך לשם קבלת החלטה, חייב להיות סוג של הטרלה. מקופלת בו התעמרות הולכת ונמשכת בפרופ' גולדרייך עצמו.

על רקע הנסיבות, נימוקם של שני שופטי הרוב להחלטתם להחזיר את הנושא לשרת החינוך לשם קבלת החלטה, חייב להיות סוג של הטרלה. מקופלת בו התעמרות הולכת ונמשכת בפרופ' גולדרייך עצמו

מדובר באקדמאי, מדען מוביל בתחומו, שאיננו אישיות פוליטית ובחבטות שאנשים פוליטיים דוגמת גלנט **חובטים בו פומבית**, יש ממד של סאדיזם.

שרת החינוך יפעת שאשא ביטון ושר החינוך היוצא יואב גלנט בטקס חילופי השרים (צילום: Olivier Fitoussi/FLASH90)

האיש, הזוכה להכרה בינלאומית בשל הישגיו האקדמיים, מוצא עצמו כעת לא רק מושא להתקפות של פוליטיקאים, אלא גם במעמד של מעין ילד נזוף על ידי שופטי בג"ץ, לא פחות, על החומרה שהם מצאו בחתימותיו על עצומות כאלה ואחרות.

אי אפשר שלא לראות בכך יצירת תמריץ למדענים ואקדמאים שדעותיהם אינם בקונצנזוס, להקדים ולוותר על קבלת פרס ישראל או הכרה רשמית כלשהי, כדי להימנע מהזיכרון הפומבי הנלווה אליו.

אי אפשר שלא לראות בכך יצירת תמריץ למדענים ואקדמאים שדעותיהם אינם בקונצנזוס, להקדים ולוותר על קבלת פרס ישראל או הכרה רשמית כלשהי, כדי להימנע מהזיכרון הפומבי הנלווה אליו

כך נימק השופט סולברג את בחירתו להמשיך את מסע הייסורים בדרכו של פרופ' גולדרייך אל הפרס:

”ם שאל לנו להפוך את בית המשפט לוועדת-על לאי-הענקת פרסים, כך גם אל לנו להפוך את בית המשפט לוועדת-על להענקת פרסים. מוטב לנו, כשופטים, להימנע מלהכניס ראשנו למחלוקות ציבוריות-ערכיות מעין אלה.”

אם היה סולברג בוחר בדרכו של עמית, זה לא היה הופך את בית המשפט למי שהעניק את הפרס, אלא למי שסמך את ידיו על החלטת ועדת הפרס – כפי שתקנון פרס ישראל מחייב.

ובאשר להימנעות מ"להכניס ראשנו למחלוקות ציבוריות-ערכיות" – צעדו של סולברג ווילנר לא משקף הימנעות מלהיכנס למחלוקת, אלא דווקא כניסה ללב ליבה של המחלוקת.